

رسالة محمد

دانشکده ادبیات و علوم انسانی
گروه علوم تربیتی

پایان نامه

برای دریافت درجه کارشناسی ارشد
رشته مدیریت آموزشی

عنوان پایان نامه

**بررسی مقایسه ای عوامل مؤثر بر عملکرد آموزشی در دبیرستانهای
غیر انتفاعی و دولتی ناحیه دو شهر اهواز از نظر دبیران و مدیران در**

سال تحصیلی ۸۸-۸۷

استاد راهنمای اول :

دکتر محمد حسنی

۱۳۸۸/۸/۲۰

استاد راهنمای دوم :

دکتر سکینه شاهی

مجموعه اطلاعات مرکز علمی پژوهش
تهران

نگارش :

ساده ساعدی

تابستان ۸۸

۱۲۲۴۹۰

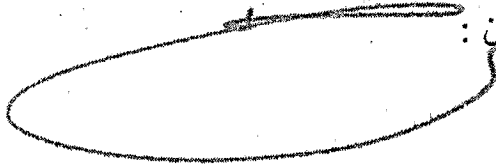
پایان نامہ سارو SML به تاریخ ۱۷/۱۶/۱۹۶۸ شماره

مورد پذیرش هیات محترم

داوران با رتبہ عالی و نمبرہ ۱۸ قرار گرفت.

۱۸

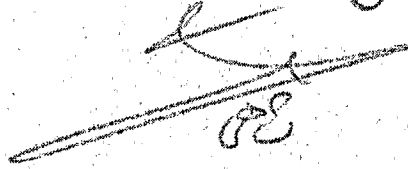
1- استاد راہنما و رئیس ہیئت داوران:

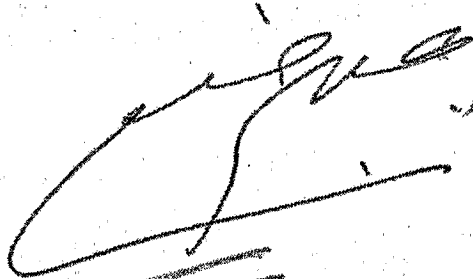
دکتر صدیق حسینی

دکتر سید سعید حسینی

2- استاد مشاور:

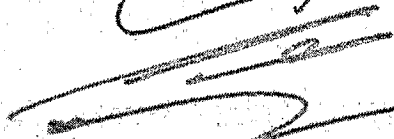

3- داور خارجی:

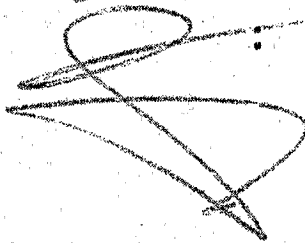
دکتر سید سعید حسینی

4- داور داخلی:

دکتر علی حسین زار

5- نمایندہ تحصیلات تکمیلی:

دکتر سعید حسینی

تشکر و قدردانی :

نفس عمل پژوهش اقتضای آن را دارد که پوینده همواره در کار پویش خود از منزلگاهی به منزلگاه دیگر از فرهیختگان فرزانه مدد جوید. لذا به رسم سنت پسندیده تشکر و قدردانی ، بر خود لازم می دانم که از زحمات استاد گرانقدر جناب آقای دکتر محمدحسینی ، استاد راهنما که با صبر و حوصله فراوان مرا در انجام این تحقیق راهنمایی با ارزشی فرموده اند و نیز از سرکار خانم دکتر سکینه شاهی، استاد راهنمای دوم که مرا در جهت تکمیل و ارائه این تحقیق یاری نموده اند ، تشکر و سپاسگذاری می نمایم.

تقدیم به:

پدر و مادر مهربان

و

همسرفداکارم که در این دوره تحصیلی رنجها و مشکلات فراوانی

پذیراشدند و با صبر و شکیبایی خویش مرا یاری دادند.

چکیده

هدف از انجام این تحقیق، بررسی مقایسه ای عوامل موثر بر عملکرد آموزشی دبیرستان های دولتی و غیرانتفاعی ناحیه دو شهر اهواز، از دیدگاه دبیران و مدیران می باشد. تحقیق حاضر با این پیش فرض که خصوصی سازی نظام آموزشی موجب مطلوب بودن عوامل موثر بر عملکرد آموزشی می شود و جهت آزمون فرضیه های زیر به رشته ی تحریر در آمده است: مدیران و دبیران دبیرستانهای غیرانتفاعی دیدگاه مساعدتری از مدیران و دبیران دبیرستانهای دولتی نسبت به عوامل موثر بر عملکرد آموزشی دبیرستان هایی که در آن فعالیت می نمایند، دارند. و فرضیه های فرعی عبارت انداز:

۱- ویژگی های شخصی و حرفه ای دبیران مدارس غیرانتفاعی مطلوب تر از دبیران مدارس دولتی است. ۲- ویژگی های شخصی و حرفه ای مدیران مدارس غیرانتفاعی مطلوب تر از مدیران مدارس دولتی است. ۳- ویژگی های شخصی و تحصیلی دانش آموزان مدارس غیرانتفاعی مطلوب تر از دانش آموزان مدارس دولتی است. ۴- فضای آموزشی مدارس غیرانتفاعی مطلوب تر از مدارس دولتی است. ۵- مواد و امکانات آموزشی در مدارس غیرانتفاعی مطلوب تر از مدارس دولتی است. ۶- همکاری، مشارکت و نظارت والدین در مدارس غیرانتفاعی مطلوب تر از مدارس دولتی است. ۷- فعالیت های فوق برنامه در مدارس غیرانتفاعی مطلوب تر از مدارس دولتی است. جامعه آماری این تحقیق از کلیه ی مدیران و دبیران دبیرستان های نظری دولتی و غیرانتفاعی پسرانه ی ناحیه دو اهواز که در سال تحصیلی ۸۸-۸۷ مشغول فعالیت آموزشی بوده اند، تشکیل شده و از این میان تعداد ۲۳۴ نفر دبیر (۱۳۶ نفر دبیر دبیرستان های دولتی و ۹۸ نفر دبیر دبیرستان های غیرانتفاعی) و تعداد ۲۷ نفر مدیر (۱۴ نفر از مدیران دبیرستانهای دولتی و ۱۳ نفر مدیر از دبیرستانهای غیرانتفاعی) به روش نمونه گیری تصادفی طبقه ی به عنوان دو نمونه اصلی تحقیق انتخاب شده اند. جهت گرد آوری داده ها از پرسشنامه ی محقق ساخته استفاده شده است. در تجزیه و تحلیل فرضیه های تحقیق از آزمون T مستقل استفاده شد. یافته های حاصل از این تحقیق به شرح زیر است: ۱- هم از دیدگاه دبیران و هم از دیدگاه مدیران بین عوامل موثر بر عملکرد آموزشی در دبیرستانهای دولتی و غیرانتفاعی تفاوت معنی داری مشاهده شد و این تفاوت به نفع دبیرستان های غیرانتفاعی است. ۲- از دیدگاه دبیران ، ویژگی های شخصی و حرفه ای مدیران مدارس غیرانتفاعی مطلوب تر از مدارس دولتی است و مدیران هم بر این اعتقاد بودند که دبیران دبیرستان های غیرانتفاعی از نظر ویژگی های شخصی و حرفه ای، مطلوب تر از دبیران

دبیرستانهای دولتی هستند . ۳- از دیدگاه دبیران ، ویژگی های شخصی و تحصیلی دانش آموزان مدارس غیرانتفاعی مطلوب تر از مدارس دولتی است اما از دیدگاه مدیران ، در ویژگی های شخصی و تحصیلی دانش آموزان مدارس غیرانتفاعی و دولتی تفاوتی مشاهده نشد. ۴- در مورد فضای آموزشی و امکانات از دیدگاه دبیران و مدیران، دبیرستان های غیرانتفاعی مطلوبتر از دبیرستان های دولتی بودند. ۵- از دیدگاه دبیران ؛ مشارکت، همکاری و پیگیری والدین در مدارس غیرانتفاعی مطلوب تر از مدارس دولتی هستند، اما مدیران چنین نظری نداشتند و از نظر آن ها تفاوتی در این امر مشاهده نشد. ۶- از دیدگاه دبیران، فعالیت های فوق برنامه در مدارس غیرانتفاعی مطلوب تر از مدارس دولتی است، اما از دیدگاه مدیران فعالیت های فوق برنامه در مدارس غیرانتفاعی و دولتی تفاوتی نداشت. با توجه به نتایج این تحقیق می توان گفت که با توجه به نظر دبیران و مدیران عوامل موثر بر عملکرد آموزشی در دبیرستان های غیرانتفاعی مطلوبتر از دبیرستانهای دولتی است.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: کلیات
۱	۱-۱ مقدمه .....
۳	۲-۱ بیان مسئله .....
۵	۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق .....
۷	۴-۱ اهداف تحقیق .....
۷	۵-۱ فرضیه های تحقیق .....
۸	۶-۱ تعریف اصطلاحات .....

فصل دوم: ادبیات موضوع پژوهش

۱۰	۱-۲ مشارکت در آموزش و پرورش .....
۱۰	۱-۱-۲ مشارکت .....
۱۳	۲-۱-۲ مزایا و تأثیر مشارکت در آموزش .....
۱۷	۳-۱-۲ عوامل موثر بر مشارکت در آموزش و پرورش .....
۲۱	۴-۱-۲ استدلال های مربوط به خصوصی سازی آموزش و پرورش .....
۳۳	۵-۱-۲ استدلال های مخالف خصوصی سازی آموزش و پرورش .....
۳۷	۲-۲ تاریخچه مدارس خصوصی و دولتی در ایران .....
۴۳	۳-۲ اهداف آموزش و پرورش و دوره متوسطه .....

- ۴-۲ ویژگی ها و استانداردهای نیروی انسانی در دوره ی متوسطه ۴۵
- ۵-۲ تحقیقات انجام شده در داخل و خارج کشور ۵۱
- ۱-۵-۲ تحقیقات انجام شده در داخل کشور ۵۱
- ۲-۵-۲ تحقیقات انجام شده در خارج کشور ۶۲

فصل سوم: روش تحقیق

- ۱-۳ روش تحقیق ۶۵
- ۲-۳ جامعه و نمونه آماری ۶۵
- ۳-۳ ابزار تحقیق ۶۸
- ۴-۳ روش اجرا ۷۰

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

- ۱-۴ توصیف داده های جمعیت شناختی ۷۱
- ۲-۴ تجزیه و تحلیل فرضیه اصلی تحقیق ۸۴
- ۳-۴ تجزیه و تحلیل فرضیه اول تحقیق ۸۵
- ۴-۴ تجزیه و تحلیل فرضیه دوم تحقیق ۸۶
- ۵-۴ تجزیه و تحلیل فرضیه سوم تحقیق ۸۷
- ۶-۴ تجزیه و تحلیل فرضیه چهارم تحقیق ۸۸
- ۷-۴ تجزیه و تحلیل فرضیه پنجم تحقیق ۸۹

۸-۴ تجزیه و تحلیل فرضیه ششم تحقیق ۹۱

۹-۴ تجزیه و تحلیل فرضیه هفتم تحقیق ۹۲

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱-۵ خلاصه نتایج به دست آمده ۹۴

۲-۵ محدودیت ها ۱۰۴

۳-۵ پیشنهادها ۱۰۴

فهرست منابع ۱۰۶

ضمائم ۱۱۸

فهرست جداول

جدول	صفحه
جدول (۱-۲): حداقل سابقه و تحصیلات برای تصدی پست مدیریت مدارس متوسطه .. ۵۰	
جدول (۱-۳): تعداد دبیران و مدیران شاغل در دبیرستانهای غیرانتفاعی و دولتی شهراواز	
در سال تحصیلی ۸۸-۸۷.....	۶۶
جدول (۲-۳): حجم نمونه ی انتخاب شده از میان دبیران به تفکیک نوع مدرسه.....	۶۷
جدول (۱-۴): وضعیت اعلام متغیرهای دموگرافیک توسط افراد نمونه.....	۷۱
جدول (۲-۴): کد گذاری داده های سوالات جمعیت شناختی مشارکت کنندگان.....	۷۱
جدول (۳-۴): حجم نمونه گذاری انتخاب شده از میان دبیران به تفکیک نوع مدرسه.....	۷۲
جدول (۴-۴): کد گذاری داده های سوالات جمعیت شناختی - سن.....	۷۳
جدول (۵-۴): داده های توصیفی به تفکیک سن برای دبیران و مدیران و مدارس دولتی.	۷۳
جدول (۶-۴): داده های توصیفی به تفکیک سن برای دبیران و مدیران مدارس	
غیرانتفاعی.....	۷۵
جدول (۷-۴): کدگذاری داده های سوالات جمعیت شناختی - سابقه ی خدمت.....	۷۶
جدول (۸-۴): داده های توصیفی به تفکیک سابقه ی خدمت برای دبیران و مدیران مدارس	
دولتی.....	۷۷
جدول (۹-۴): داده های توصیفی به تفکیک سابقه ی خدمت برای دبیران و مدیران مدارس	
غیرانتفاعی.....	۷۹
جدول (۱۰-۴): کدگذاری داده های سوالات جمعیت شناختی - مدرک تحصیلی.....	۸۰
جدول (۱۱-۴): داده های توصیفی به تفکیک مدرک تحصیلی دبیران مدارس دولتی.....	۸۱

جدول (۱۲-۴): داده های توصیفی به تفکیک مدرک تحصیلی دبیران و مدیران مدارس

غیرانتفاعی ۸۲

جدول (۱۳-۴): آماره های توصیفی مربوط به عملکرد مدارس دولتی و غیرانتفاعی از دیدگاه

دبیران ۸۴

جدول (۱۴-۴): آماره های توصیفی مربوط به عملکرد مدارس دولتی و غیرانتفاعی از دیدگاه

مدیران ۸۴

جدول (۱۵-۴): آزمون T مستقل برای مقایسه ی نمره های عملکرد بر اساس دیدگاه

دبیران ۸۴

جدول (۱۶-۴): آزمون T مستقل برای مقایسه ی نمره های عملکرد بر اساس دیدگاه

مدیران ۸۵

جدول (۱۷-۴): آماره های توصیفی مربوط به ویژگی های شخصی و حرفه ای دبیران

مدارس دولتی و غیرانتفاعی از دیدگاه مدیران ۸۵

جدول (۱۸-۴): آزمون T مستقل برای مقایسه ی نمره های ویژگی های شخصی و حرفه ای

دبیران بر اساس دیدگاه دبیران ۸۶

جدول (۱۹-۴): آماره ی توصیفی مربوط به ویژگی های شخصی و حرفه ای مدیران مدارس

دولتی و غیرانتفاعی از دیدگاه دبیران ۸۶

جدول (۲۰-۴): آزمون T مستقل برای مقایسه ی نمره های ویژگی های شخصی و مدیران

بر اساس دیدگاه دبیران ۸۶

جدول (۲۱-۴): آماره ی توصیفی مربوط به ویژگی های شخصی و تحصیلی دانش آموزان

مدارس دولتی و غیرانتفاعی از دیدگاه دبیران و مدیران ۸۷

- جدول (۲۲-۴): آزمون T مستقل برای مقایسه ی نمره های ویژگی های شخصی و تحصیلی دانش آموزان بر اساس دیدگاه دبیران..... ۸۷
- جدول (۲۳-۴): آزمون T مستقل برای مقایسه ی نمره های ویژگی های شخصی و تحصیلی دانش آموزان بر اساس دیدگاه مدیران..... ۸۸
- جدول (۲۴-۴): آماره های توصیفی مربوط به فضای آموزشی مدارس دولتی و غیرانتفاعی از دیدگاه دبیران و مدیران ۸۸
- جدول (۲۵-۴): آزمون T مستقل برای مقایسه ی نمره های فضای آموزشی مدارس بر اساس دیدگاه دبیران..... ۸۹
- جدول (۲۶-۴): آزمون T مستقل برای مقایسه ی نمره های فضای آموزشی مدارس بر اساس دیدگاه مدیران ۸۹
- جدول (۲۷-۴): آماره های توصیفی مربوط به امکانات آموزشی مدارس دولتی و غیرانتفاعی بر اساس دیدگاه دبیران و مدیران ۹۰
- جدول (۲۸-۴): آزمون T مستقل برای مقایسه ی نمره های امکانات آموزشی مدارس بر اساس دیدگاه دبیران..... ۹۰
- جدول (۲۹-۴): آزمون T مستقل برای مقایسه ی نمره های امکانات آموزشی مدارس بر اساس دیدگاه دبیران ۹۰
- جدول (۳۰-۴): آماره های توصیفی مربوط به مشارکت والدین مدارس دولتی و غیرانتفاعی از دیدگاه دبیران و مدیران ۹۱
- جدول (۳۱-۴): آزمون T مستقل برای مقایسه ی نمره های مشارکت والدین مدارس بر اساس دیدگاه دبیران..... ۹۱

جدول (۳۲-۴): آزمون T مستقل برای مقایسه ی نمره های مشارکت والدین آموزشی مدارس

بر اساس دیدگاه مدیران ۹۱

جدول (۳۳-۴): آماره های توصیفی مربوط به فعالیت های فوق برنامه مدارس دولتی و

غیرانتفاعی از دیدگاه دبیران و مدیران ۹۲

جدول (۳۴-۴): آزمون T مستقل برای مقایسه ی نمره های فعالیت های فوق برنامه مدارس

دولتی و غیرانتفاعی بر اساس دیدگاه دبیران ۹۲

جدول (۳۵-۴): آزمون T مستقل برای مقایسه ی نمره های فعالیت های فوق برنامه مدارس

دولتی و غیرانتفاعی بر اساس دیدگاه مدیران ۹۳

فهرست نمودارها

نمودار	صفحه
نمودار شماره ۱: نمودار ستونی مربوط به مدیران به تفکیک نوع مدرسه.....	۷۲
نمودار شماره ۲: نمودار ستونی مربوط به دبیران به تفکیک نوع مدرسه.....	۷۲
نمودار شماره ۳: نمودار ستونی مربوط به سن دبیران مدارس دولتی.....	۷۴
نمودار شماره ۴: نمودار ستونی مربوط به سن مدیران مدارس دولتی.....	۷۴
نمودار شماره ۵: نمودار ستونی مربوط به سن دبیران مدارس غیرانتفاعی.....	۷۵
نمودار شماره ۶: نمودار ستونی مربوط به سن مدیران مدارس غیرانتفاعی.....	۷۶
نمودار شماره ۷: نمودار ستونی مربوط به سابقه ی خدمت دبیران مدارس دولتی.....	۷۷
نمودار شماره ۸: نمودار ستونی مربوط به سابقه ی خدمت مدیران مدارس دولتی.....	۷۸
نمودار شماره ۹: نمودار ستونی مربوط به سابقه ی خدمت دبیران مدارس غیرانتفاعی.....	۷۹
نمودار شماره ۱۰: نمودار ستونی مربوط به سابقه ی خدمت مدیران مدارس غیرانتفاعی ...	۸۰
نمودار شماره ۱۱: نمودار ستونی مربوط به مدرک تحصیلی دبیران مدارس دولتی.....	۸۱
نمودار شماره ۱۲: نمودار ستونی مربوط به مدرک تحصیلی مدیران مدارس دولتی.....	۸۲
نمودار شماره ۱۳: نمودار ستونی مربوط به مدرک تحصیلی دبیران مدارس غیرانتفاعی.....	۸۳
نمودار شماره ۱۴: نمودار ستونی مربوط به مدرک تحصیلی مدیران مدارس غیرانتفاعی ...	۸۳

فصل اول : کلیات تحقیق

۱-۱ مقدمه

انسان در ارتباط با محیط زندگی اش تجربیات ارزنده ای را کسب کرده و توانسته در برابر نا ملایمات و موانع طبیعت، با تفکر و اندیشه به مقابله بر خیزد و این تجربیات را روز به روز وسعت بخشد و در طول زندگی برای نسل های آینده منتقل کند. آموزش و پرورش حلقه و زنجیر متصل کننده ی تجربیات بشری در اعصار گوناگون بوده است.

آموزش و پرورش به حق یکی از بزرگترین و پیچیده ترین نظامهای اجتماعی محسوب می شود، سازمانی که از دیر باز نقشی سازنده در بقاء و تداوم فرهنگ و تمدن بشری داشته و امروز نیز سنگ بنای توسعه فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و اقتصادی هر جامعه ای است.

این آموزش و پرورش است که می تواند انسان واقعی را بسازد و استعدادهای او را شکوفا نماید. آموزش و پرورش در تعریفی جامعه شناسانه عبارت است از تلاش نسل بالغ امروز برای تربیت نسل فردا (علاقه بند، ۱۳۸۱، ص ۱۶۵).

آموزش و پرورش زمینه ای است برای انسان شدن، چنان که کانت می گوید: بشر تنها با تعلیم و تربیت آدم تواند شد (کانت، ۱۳۶۳، ص ۴). بی شک این آموزش و پرورش صحیح است که آینده را شکل می دهد و به حدی مؤثر و تعیین کننده است که حتی تعداد کلاس های درس را جزء شاخص های توسعه می دانند (گروه مشاوران یونسکو، ۱۳۸۲، ص ۲۲).

« اهمیت آموزش و پرورش موجب شده که دولت ها توجه زیادی به این بخش داشته باشند و سرمایه های زیادی را به آن اختصاص دهند. علاوه بر آن والدین و کودکان هم اتفاق نظر دارند که آموزش و پرورش در بهبود شرایط زندگی آنان مؤثر است و مصترانه برای دستیابی به آموزش و پرورش پای می فشرند. این تعهد و الزام شدید دولت

ها و تلاقی آن با تقاضای جدی اجتماعی برای آموزش و پرورش است که می تواند انفجار رشد تعداد دانش آموزان را در این دوره توضیح دهد، که این امر مشکلاتی به همراه داشته است» (هالک^۱، ۱۳۷۱، ص ۱۹).

« هر چه بر اثر رشد جمعیت و توسعه شهرنشینی و بالا رفتن آگاهی مردم تقاضای تحصیل زیاد تر می شد، دولت ها بیشتر در فشار قرار می گرفتند که این امر موجب می شد رهبران جامعه و سیاستگذاران، خواست ها و نیازها را اولویت بندی کنند و از میان سیاهه ای از برنامه ها و فعالیت ها فقط قسمتی از آنها را اجرا کنند» (همان منبع ص ۸).

علاوه بر این؛ افزایش هزینه های آموزش و پرورش و کمبود منابع تأمین این هزینه ها، شکل گیری مدارس چند نوبته، تراکم دانش آموزان در کلاس، کمبود امکانات، افت تحصیلی، عدم دسترسی برخی از اقشار به تحصیل، ضعف و ناتوانی یا فقدان انگیزه ی برخی معلمان و در نهایت کاهش شدید کیفیت آموزش، از جمله مشکلاتی است که دامن گیر آموزش و پرورش شده بود.

در این هنگام برای حل این مشکلات، دولت ها زمینه ی مشارکت مردم را فراهم کردند و مدارس غیر انتفاعی را شکل دادند تا از یک طرف قسمتی از هزینه ها را بر دوش استفاده کنندگان از آموزش قرار دهند و از طرف دیگر برای بالا بودن کیفیت یک جو رقابتی بین مدارس دولتی و غیر انتفاعی ایجاد کنند. همانطور که آدام اسمیت بر این باور بود که ایجاد رقابت میان مدارس ضروری است. « اگر مدارس تنها توسط دولت اداره شوند، آموزش و پرورش در انحصار دولت قرار می گیرد و احتمالاً میزان پیشرفت علمی جامعه اندک خواهد بود، در حالیکه اگر در ارائه خدمات آموزشی، بین بخش دولتی و خصوصی رقابت ایجاد شود، کیفیت آموزش و پرورش ارتقاء می یابد و پیشرفت علمی تسریع خواهد شد» (عمادزاده، ۱۳۸۵، ص ۱۹).

در کشور ما مدارس غیر انتفاعی از طریق مشارکت مردم مطابق با اهداف، ضوابط و برنامه ها و دستور العمل های عمومی آموزش و پرورش و تحت نظارت آن وزارتخانه تأسیس و اداره می شوند. (ماده یک قانون تأسیس مدارس غیر انتفاعی مصوب، ۱۳۶۷/۳/۵). هدف از تأسیس این مدارس کاهش مشکلات تحصیلی و رفع تنگناهای آموزش و پرورش مناطق مختلف کشور و مشارکت مردمی در امر تعلیم و تربیت می باشد. بنابراین ایجاد و توسعه ی مدارس غیر انتفاعی یک بازوی کمک به بخش دولتی تلقی می شود. لذا سیاست دولت، توسعه ی مدارس مذکور و

---

^۱ Hallak

افزایش سهم آنها در تعلیم و تربیت فرزندان میهن اسلامی است. با توجه به گسترش روز افزون این مدارس، مسئله‌ی عملکرد آنها مطرح می‌شود. پس به علت اهمیت این موضوع و این که تاکنون در رابطه با عوامل مؤثر بر عملکرد مدارس غیر انتفاعی و مدارس دولتی تحقیقی در سطح شهرستان اهواز صورت نگرفته و یا بسیار محدود بوده است و اینجانب با توجه به سوابق شغلی که در امر آموزش و پرورش داشته‌ام، لازم دانستم که در این خصوص به تحقیق بپردازم و نقاط ضعف و قوت این مدارس را تا حد امکان روشن سازم.

۱-۲ بیان مسئله

وجود نابرابری‌های تحصیلی، عدم دسترسی برخی از اقشار جامعه به فرصت‌های آموزشی، کمبود فضای آموزشی، بازده کم در برخی مدارس، افت تحصیلی^۲، کاهش کیفیت، کمبود نیروی آموزشی متخصص و ناتوانی در آموزش آنها به دلیل کمبود منابع و افزایش هزینه‌های آموزش و پرورش، از عمده‌مسائلی هستند که آموزش و پرورش را با مشکل مواجه کرده است. به منظور رفع این مشکلات و ایجاد تنوع در منابع مالی آموزش و پرورش و همچنین جلب مشارکت‌های مردمی، در سال ۱۳۶۷ قانون تأسیس مدارس غیر انتفاعی تصویب شد و آموزش و پرورش برای توسعه‌ی آن‌ها تلاش نمود (خراسانی، ۱۳۷۶، ص ۳).

مسئله‌ای که در تأسیس این مدارس مورد توجه است، مشارکت می‌باشد. «مشارکت یعنی مجموعه اقدامات و برنامه‌هایی است که میزان تأثیر، نفوذ و مسئولیت؛ معلمان، دانش‌آموزان، اولیا و کارکنان را در فرایند تصمیم‌گیری از طریق تفویض اختیار در سطوح مختلف سازمان افزایش دهد و افرادی که به نوعی با سازمان رابطه دارند نسبت به سازمان حس مالکیت و تعلق پیدا کنند. بنابراین فلسفه‌ی اصلی مشارکت دادن افراد، بوجود آوردن حس تعلق و مالکیت در آنها نسبت به مدرسه می‌باشد» (میر کمالی، ۱۳۸۴، ص ۲۱۹).

همچنین تأسیس مدارس غیر انتفاعی با هدف افزایش مشارکت معلمان و والدین در تصمیم‌گیری و اداره امور مدارس و تأمین هزینه‌ی آن یکی از راهکارهای اساسی برای حل مشکلات آموزش و پرورش از طرف صاحب نظران و دست‌اندرکاران مطرح شده است. در واقع خصوصی‌سازی آموزش را این گونه توجیه می‌کنند که این

² Drop-Outs

مدارس موجب مشارکت بیشتر مردم و معلمان در آموزش می شود که این امر باعث ارتقاء کیفیت آموزشی خواهد شد (یوسفی، ۱۳۸۳، ص ۵).

با مشارکت مردم آموزش به معنای واقعی آن محقق می شود زیرا که « آموزش ذاتاً یک فعالیت اجتماعی است و با مشارکت عناصر دخیل در آن به تکامل می رسد. حضور مستمر والدین و پی گیری آن ها فراگرد یاد دهی - یادگیری را تسهیل و تقویت می کند. ارتباط بین مدیران، معلمان، اولیا و دانش آموزان خیلی از مشکلات و معضلاتی که مدرسه فرا گرفته حل می کند و نیل به اساسی ترین هدف آموزشی که همانا توسعه ی مهارت های شناختی دانش آموزان است را تسهیل می کند. در چنین شرایطی فراگرد آموزشی با کمک والدین و همکاری کادر آموزشی سبب رشد و شکوفایی دانش آموزان می شود» (عماد زاده، ۱۳۸۵، ص ۲۲۷).

افزایش مدارس غیر انتفاعی و تعداد دانش آموزان مشغول در آن باعث کاهش هزینه های آموزشی دولت می شود که این امر، یعنی افزایش مدارس غیر انتفاعی موجب سرمایه گذاری دولت در مدارس دولتی و محروم می شود (محمد بیگی، ۱۳۷۰، ص ۲۷).

همچنین تأسیس مدارس غیر انتفاعی سبب تنوع حالات ارائه خدمات آموزشی می شود و به مردم آزادی و اختیار مشارکت در آموزش و پرورش می دهد که اثرات قابل مشاهده ای در کاهش اقتدار اداری آموزش و پرورش متمایل به تمرکز فعلی آن خواهد داشت (برنجی، ۱۳۶۷، ص ۳۴).

شکل گیری مدارس غیر انتفاعی موجب ایجاد رقابت بین این مدارس و مدارس دولتی می شود و اولیا حق انتخاب پیدا می کنند تا بهترین مدرسه را با آزادی برای فرزندان خود تعیین کنند. طرفداران مدارس غیر انتفاعی می گویند: مدارس دولتی شکست خورده اند و تنها رقابت و رهایی از اتحادیه ها و دیوانسالاری می تواند منجر به بهتر شدن این مدارس و پیشرفت افزوده شاگردان شود (وایلز^۳، باندی، ۱۳۸۲، ص ۴۷۰).

این واقعیت را باید پذیرفت که در دنیای رقابتی امروز بیشتر سازمان ها سعی در امر خصوصی سازی دارند و آموزش و پرورش نیز از این قاعده مستثنی نیست. حال باید دید که آیا خصوصی سازی در آموزش و پرورش کشور آن هم در شرایطی که به صورت متمرکز اداره می شود توانسته انتظارات را برآورده سازد یا خیر؟

³ Wiles , Bondi

در مازندران بررسی مقایسه ای مسائل آموزشی و وضعیت تحصیلی مدارس دولتی و غیر انتفاعی، فرض مساوی بودن پیشرفت تحصیلی در دو مدرسه دولتی و غیر انتفاعی را رد کرده است (اصغری، ۱۳۷۵، ص ۹).

در تحقیق دیگر، فرض بهتر بودن کیفیت مدارس غیر انتفاعی نسبت به مدارس دولتی مورد تأیید قرار نگرفت، لذا مدارس غیر انتفاعی از لحاظ کیفیت آموزش برتری و مزیت عمده ای بر مدارس دولتی ندارند (رضا قره باغ، ۱۳۷۳، ص ۱۱۷).

مطلبی آنگبند (۱۳۸۱)، اقدامی (۱۳۷۹) و هتا (۱۹۹۱)، در تحقیقات خود به این نتیجه رسیده اند که در کل تفاوت معنی داری بین مدارس دولتی و غیر انتفاعی وجود ندارد در حالی که سپهری (۱۳۷۲)، نوریان (۱۳۷۲)، رضی (۱۳۷۳)، خراسانی (۱۳۷۶)، راستی (۱۳۷۶)، حاضری (۱۳۷۷) و لازمی بیللی و پنگ تان^۴ (۲۰۰۳)، در نتیجه تحقیقات خود بر این اعتقادند که خصوصی سازی روند مثبت و رو به رشدی داشته و توانسته بسیاری از انتظارات را برآورده سازد چرا که در مقایسه با مدارس دولتی عملکرد بهتری داشته اند.

اکنون با توجه به اهمیت و تأثیر وجود مدارس غیر انتفاعی و نتایج متفاوت تحقیقات انجام شده، سعی بر آن است عوامل مؤثر بر عملکرد آموزشی مدارس دولتی و غیر انتفاعی در شهر اهواز مورد بررسی قرار گیرد و به این مقوله پرداخته شود که آیا از دیدگاه مدیران و دبیران، عوامل مؤثر بر عملکرد آموزشی مدارس دولتی بالاتر است یا مدارس غیر انتفاعی؟

و بررسی گردد که دبیرستان های دولتی و غیرانتفاعی از لحاظ ویژگی های شخصی و حرفه ای مدیران و دبیران، فضا و امکانات، ویژگی های شخصی و تحصیلی دانش آموزان، نظارت^۵ اولیا و رابطه با آن ها و فعالیت های فوق برنامه چه تفاوتی با هم دارند.

۳-۱ اهمیت و ضرورت تحقیق

با توجه به اهمیت و ضرورت تعلیم و تربیت و گسترش روز افزون آموزش و پرورش در چند سال اخیر، تحولات چشم گیری در عرصه ی تعلیم و تربیت روی داده و آن چه مسلم می باشد این است که امروزه در دنیا کمتر دولتی می تواند تمام مشکلات آموزش و پرورش را به تنهایی حل کند و تمام هزینه ها را متحمل شود.

^۴ Lassibille & Penjtan

^۵ Monitoring